

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ק"ג, ט] [קטן קב: מסות 5, 6] (א) [ימות מ, ט] [ימות כב: וס"ג, 5] [נענך עק' אין אלה אין עמי' המי' ס' רעו ס"ק 6 ויע' עק' עין, 1] [נמנר כ"ז]

תורה אור השלם

1 וכל בת ירשת נחלה ממשות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירש בני ישראל איש נחלת אביו: במדבר לו ח 2 ואל בני ישראל חדרב לאמר איש ב' ימות וז' און לו והעברתם את נחלת לבת: במדבר כו ח 3 ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיה: במדבר כו ט

הגהות הב"ח

(א) ג' ל' יהודה ברבי שמעון: (ב) רשב"ם ד"ה עין וכו' בת כלל וכו' ל' וימת וכלל מתקן: (ג) תוס' ד"ה ג' כן וכו' דמיט' לא היה ידעין: כ"ז ע"ל דף קק כ"מ"ה המוס' ד"ה ל' ט' יום:

מוסף רש"י

ובני אחות. יורשין אחי אמן, ולא בנות אחות. ודפשישין לקמי' (רע"ז ק"ג) למאי הלכתא. ממעט לה, הא ודאי יורשת אחי אמן, שיהיה יורשת אחת, ונתקנה אחת עומדת לירש אחי אחת, שהיה אשה יורשת אחת במקום שאין לו (טו). לקדם. שיקדמו הבנים לבנות לירש את דודיהן, דלפי' מירושא ראשונה דהן קודם לבת (טו), אין לו עיין עליו. מ' למכתב וכן אן לו, כדאמרין בקדושין (ד), אן כסף, וכו' מ' יומי, מ' כסף, וכו' כסף און, למירש עיין עליו אן ש' לו כן בעולם (יבמות כב).

מוסף תוספות

א. דבת (ובת אחת ובה) מקימה שם ואח אבת מקום שם אלא צריך לייבם. תוס' לעיל קק: ד"ה קט.

איסיביו כו'. הכי נמי מצי למפריך מרישא דקתני האיש את אמו נוחל ולא מנחיל אלמא אין האם נוחלת את בנה אלא דעדיפא ליה לאותוביה מסיפא דקתני בזהדיא מנחלת ולא נוחלת וקשיא ליה לרבי יהודה דלמר יורשת: **משנפנו איני יודע מי שנאל.** דאינה עיקר

היא גופה קשיא דלקמן דפרכין ותנא דידן מה נפשך כו' והלכך כיון דשמעין ליה דדריש היקשא דמטות כדאמרין לעיל בפירקין (ד' ק"א). להקדים הבן לבת בנכסי האם הכי נמי הוה מצי לאקושי ולמימר דירשת את בנה: **דלא דריש.** היקשא דמטות כדאמרין לעיל [שם] דלמד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם דלא מקיש מטה האם למטה האב: **לא מיוקמא כרבי ורבי.** דליכא למשמע מממני דהבן קודם לבת בנכסי האם: **ומני עלה בני אחות ולא בנות אחות.** והא בריתא אינה מוספת על המנהג אלא מפרשת היא דדוקא נקט ממני בני אחות למימר שהבנים נוחלין את דודיהן ולא הבנות כל זמן שיש בן לפי שבבנים שאין לירש את דודיהן מנח אכנס ושהיות אחות כדכתיב: **ואם אין לו אחים ודרשין לקמן עיין עליו דבן אחין במקום אחין קאי וה"ה דבן אחות במקום אחותו קאי וכמי שאמרו מוחזקת דמי והן באין לירש מנחה וסבירא ליה דבן קודם לבת בנכסי האם אצל לר' זכריה בן הקצב הבנים הבנות יירשו כל אחד את דודיהם דמנח אכנס קא ירמי וסבירא ליה דבן ונתן כי הדדי ירמי בנכסי האם: **ותנא דידן מה נפשך.** כלומר מה הוא דעמו דסבירא ליה מרמי בן קודם לבת בנכסי האם דקתני האיש את אמו ולא הבת את אמה ונפקא לן לעיל להיקשא דמטות וסבירא ליה דאין האשה יורשת את בנה דלכדי לא דריש היקשא דמטות מה נפשך דמקיש לחסאין והלא אין היקש למנחה: **לעולם דריש מטות.** להיקשא שיקדום הבן לבת בנכסי האם ומיהו להכי לא דרשין היקשא לומר שחירש האם את הבן דלמר קרא וכל בת יורשת נחלה ממטות וגו' והוה מצי למכתב וכל בת נחלה וכתיב יורשת למימרא דוקא יורשת שני מטות אצל אינה מורשת לשני מטות אם מתה היא אלא אחד מהם דהיינו אב דאין האם יורשת. ורבינו מנחל דייק מ"ם דממטות מקל' שני מטות הוא דירשת ואינה מורשת כגון אם שאין האם יורשת בנה והוא הדין לבנה דעל כרחק האי מ"ם לדיוקא דידהי אמה דאי לגופיה לאשמעינן דבירושא אחד משני מטות מיירי לשמוק קרא מיניה ולא לכתוב לא מטות ולא מ"ם והוה אמינא דלכל אשה אזהר רחמנא שלא מנשא לשבט אחר**

בין שהיא יורשת מטה אחד בין יורשת שני מטות: **בתנ"י** בן קודם לבת ואם לא ראוהו קודמין לדינה אחותו לירש את יעקב כגון מת ראוהו מוקד קודם לדינה לירש נכסי יעקב וכן כל יוצאי יריכו בן עד אלק דור כולן קודמין לדינה. ובגמרא מפרש טעמא מרמזי אין לו עיין עליו: **בן קודם לאחין.** ואם יש אב למת גס לו קודמת: **אחין קודמין לאחי האב.** ואם יש להן אחות הן קודמין לאחות והאחות ויוצאי יריכה קודמין לאחי האב: **כל הקודם בנחלה.** ומת יוצאי יריכו עומדין במקומו לירש אותה נחלה ולא שאר קרובי המת יורשין אותו אע"פ שקרובין למת יותר מיוצאי יריכו של זה: **והאב קודם.** לירש בן או בתו שמחו לכל יוצאי יריכו דהיינו אחי המת וכבר נפקא לן בריש פירקין [קט]. מוהעברתם [במדבר כ] דהאב קודם לאחין. ודוקא מיוצאי יריכו אצל יוצאי יריכו של בן קודמין לכל אדם: **גב' ומה הבן.** במקום שאין שם בן הבן: **והוא הדין לבת של בת הבן אצל ליסנא קלילא** הוא דנקט אצל בת של בת מרי וזמני רפופין לאו ליסנא קלילא הוא: **אין לו עיין עליו.** של מת אם יש לו בן או הבא מכחו של בן כגון יוצאי יריכו. ויו"ד יתירא קא דריש דמצי למכתב אן בלא יו"ד כדכתיב [במדבר כב] מאן בלעם והכי מפרשין בקידושין (דף ד.) גבי ואלה חנם אין כסף [שמות כא]: **עיין עליו.** דהאי מת אם יש לו בת כלל ויכלל וכו' דליכא יוצאי יריכה עובר ירך אמו הוא [גיטין כג]:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קטו.

בן הבן ובת הבן ובן בת הבן מנין תלמוד לומר אין לו עיין ע"י. **וא"ת** תיפוק ליה דבני בנים הרי הן כבנים כדאמר בפ' אלמנה (יבמות דף ע.) דזרע זרעה לא לר' קרא דבני בנים הרי הן כבנים וי"ל דהתם דכתיב וזרע אין לה מורע משמע בני בנים כדמשמע בפ' ד' מיתות (פסחים דף סד: ושם)

גבי מעציר בנו ובתו בלא דקאמר אין לי אלא בנו ובתו בן בנו ובתו מנין ת"ל ומורעך אלמא דמשלון זרע משמע בני בנים וליכא למימר דהתם מיתורא דריש דא"כ הוה ליה למדרש איפכא דקרא ומורעך כמוז ברישא אצל מזנו ובתו לא משמע ליה התם בני בנים הלכך הכא דכתיב בן איטריך לרבינו בנו ובתו וממאי דכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא מגלה את בת בנה אין ראי' מדאליטריך לכתוב בת בנה דבני בנים לא הוו כבנים דליכא למימר דאי לא כתב בת בנה הוה אסרינן עד סוף כל הדורות משום דבני בנים הרי הן כבנים וא"ת כיון דאין בני בנים כבנים מנלן גבי יצוס דפוטרי בן הבן מיצוס וכו' מיתורא דנפקא לן מאין לו הא איטריך לרבות ממזר וי"ל דשקולים הם ויצאו שניהם אי נמי דבן הבן נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי וקשה לרשב"א דאמאי איטריך הכא קרא דבני בנים קודמין לאחין תיפוק ליה מדלענין יצוס בני בנים וצוים כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו וי"ל דהכא איטריך דבן הבן או בת הבן או בן הבן מנין תלמוד לומר אין לו עיין עליו **בת אין לי אלא בת בת הבת ובן הבת ובת בן הבת** מנין ת"ל אין לו עיין עליו **הא**

לעיל ואם תאמר ומנלן בקידושין (דף ד. ושם) דהא גבי יצוס (יבמות ד' כג:) לר' רבוי וכן גבי בת כהן נמי איטריך קרא לזרע פסול וליכא למימר דנפקא לן מואין לו דשקולין הם או משום דיצוס בנחלה תלא רחמנא וגבי יצוס איכא רבויא דאי איטריך דרישא להכי אמאי פריך בפ' שני דיבמות (דף כב: ושם) יורשו ומתמא לו פשיטא ויש לומר דזרע משמע כשר לכך איטריך גבי בת כהן רבויא אצל בן משמע נמי פסול והא דאיטריך גבי יצוס לרבינו בן פסול היינו משום דה"ל גילף פסולא אחוה מבני יעקב דכשרים ולא פסולים דמאי טעמא נמי אמר התם דה"ל שאח פסול אינו זוקק ליצוס אי לאו משום דמצינו בקרא דבן פסול פוטרי ומדלענין מיפטר פוטרי מוסיק נמי זקיק: **נ' חוס' לעיל קט. ד"ה כיון:** אפילו

אין לו עיין עליו. וי"ד יתירא קא דריש דמצי למכתב אן בלא יו"ד כדכתיב [במדבר כב] מאן בלעם והכי מפרשין בקידושין (דף ד.) גבי ואלה חנם אין כסף [שמות כא]: **עיין עליו.** דהאי מת אם יש לו בת כלל ויכלל וכו' דליכא יוצאי יריכה עובר ירך אמו הוא [גיטין כג]: **הא**

עין משפט גר מצוה

בב מ"י פ"א מה' נחלות הלכה ב' סגנו עיין לו טו"ש ע"מ ס' רעו סט"ק ד:

בב מ"י שם הלכה א' ג טו"ש ע"מ ס' פ"א:

רבינו גרשום

מנחילין ולא נוחלין. אלמא דהאשה אינה יורשת את בנה וקשיא לר' יהודה: איני יודע מי שנאל. דלא תנא דסבירא ליה דכתיב: ולישא ר' זכריה בן הקצב היא ולא דריש מטות. כדאמרין לעיל: שוין בנכסי [האם]. דלא מקדמי' להו: ותנא דידן כדאמרין לעיל: אמאי האשה אינה יורשת בנה: ברין הוא דקדושי מטות. ברין הוא דהאשה יורשת בנה כדאמר ר' יהודה לעיל אשה יורשת את בנה דבר תורה כו': ואי דלא דריש מטות בן קודם לבת בנכסי האם מנין. דהא לעיל נפקא לתנא דידן מהתם דאמר' שני התם כדאמר קרא מטות מקיש מטה כו': לעולם דריש מטות ואם כן אמאי אין אשה יורשת בנה דשני הכא דאמר קרא וכל בת יורשת נחלה. דהבית יורשת ממון אמה מה שנאל לה מן אמה ואינה מורשת ממנה לאמה הוא הדין נמי לכן דאני מוריש את אמו: פ"ב ס' סוד נחלות כן הוא כו' והעברתם את נחלתו לבתו. שני לו לו הוא קודם לבת וכל יוצאי יריכו של בן קודמין לבת. זה הכלל כל הקודם לנחלה והוא ליתיה קודמין לנחלה ליוצאי יריכו: תנו רבנן אין לו אלא בן דליהו קודם לנחלה בן הבן דליהו קודם לאבי אביו והכי נמי בת הבן ובן בת (הבת) של בן שיהא יורש אבי אמו מנין ת"ל אין לו כלומר מאי א"ל' דאין לו עשה עיין כלומר עיין עליו מכל צדדין הבאין מכח כחו (א) לו יורשתו והכי נמי דריש בת והוא הדין נמי לכל הני דקודמין לנחלה צריך לפשפש ולחקור ולענין אחריהם אם יש להן יורשין מכל כחו ליתן להם נחלתו ואחיו נמי דקודמין לאחי האב צריך לענין לכל הבאין מכח אחיו וליתן להן

(א) נחלה ד"ל האין מנח מחמתן לנח' לנח' יורשתו.